Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

28.2.2019

Katriina Laitinen
Lainsäädäntöjohtaja

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 202/2017 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa hallituksen esityksestä siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 202/2019 vp) perustuslakivaliokunnan 27.2.2019 antaman lausunnon PeVL 75/2019 vp. johdosta.

1. Syrjintäkielto

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan käsityksenään, että hallintovaliokunta on pyrkinyt toteuttamaan perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyshuomautuksen, mikä ilmenee myös hallintovaliokunnan mietinnön perusteluista (s. 93). Perustuslakivaliokunnan mielestä säännös on painavista valtiosääntöoikeudellisista syistä kuitenkin välttämätöntä muotoilla nimenomaiseksi syrjintäkielloksi. Valiokunnan käsityksen mukaan säännös voidaan muotoilla esimerkiksi seuraavasti: "Tietoliikennetiedustelun toimenpiteen kohdentaminen ei saa ilman hyväksyttävää perustetta perustua henkilöiden ikään, sukupuoleen, alkuperään, kansalaisuuteen, asuinpaikkaan, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, ammattiyhdistystoimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvän syyhyn."

Sisäministeriö ei näe estettä sille, että tietoliikennetiedustelun syrjintäkiellosta säädetään siten kuin perustuslakivaliokunta edellä ehdottaa.

Sisäministeriö kiinnittää huomiota perustuslakivaliokunnan lausunnossa ehdotetussa muotoilussa käytettyyn ilmaisuun "ilman hyväksyttävää perustetta". Ilmaisun sisältö on sisäministeriön käsityksen mukaan se, että henkilöön liittyvää syytä voidaan käyttää tietoliikennetiedustelun kohdentamisen perusteena ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseisellä seikalla on yhteys tietoliikennetiedustelun kohteena olevaan toimintaan (lain 3 §), joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta (lain 4 §). Sisäministeriö toteaa, että jos tietoliikennetiedustelun kohdentaminen henkilöön liittyvään syyhyn - esimerkiksi

henkilön toimintaan - perustuen olisi ehdottomasti ja kaikissa tilanteissa kielletty, ei tiedustelun kohdentaminen olisi lainkaan mahdollista.

2. Hakuehdot

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietoliikennetiedustelulaissa tulee säätää hyväksyttävän hakuehdon ja hakuehtojen luokan perusteista (PeVL 35/2018 vp, s. 19—20). Hallintovaliokunta ehdottaa tietoliikennetiedustelulain 2 §:n uudessa 4 kohdassa säädettäväksi hyväksyttävän hakuehdon perusteista, ja uuteen 5 kohtaan sisällytettäväksi hakuehtojen luokan määritelmän (HaVM 30/2018 vp, s. 94). Hallintovaliokunnan ehdottamat säännökset ovat luonteeltaan määritelmäsäännöksiä. Ehdotetut säännökset jättävät avoimeksi ne sisällölliset perusteet, joiden nojalla hakuehtoja voidaan määritellä. Sääntelyä on perustuslakivaliokunnan mielestä syytä täydentää.

Sisäministeriö toteaa, että sääntelyä voidaan täydentää muuttamalla tietoliikennetiedustelulain 2 §:n 4 kohtaa seuraavasti:

4) *hakuehdolla* tietoa, jonka perusteella tietoliikennetiedustelulla viestintäverkon osasta mahdollisimman rajatusti ja täsmällisesti valitaan tietoliikennetiedustelun kohteena oleva tietoliikenne *ja puuttuminen luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan rajautuu tiedustelun tarkoituksen kannalta välttämättömään*.

Ehdotettu säännös täsmentää niitä sisällöllisiä perusteita, joiden nojalla hakuehtoja voidaan määritellä. Säännös merkitsisi sitä, että tietoliikennetiedustelussa ei saa käyttää laajempia hakuehtoja kuin tiedon saaminen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta tietoliikennetiedustelun kohteena olevasta toiminnasta välttämättä edellyttää. Näin ollen jos kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan liittyvä tieto voidaan saada tietyn täsmällisyysasteen hakuehtoja käyttämällä, ei tietoliikennetiedustelussa saa käyttää sellaisia laajempia hakuehtoja, joiden johdosta tietoliikenteestä saataisiin tiedustelun tarkoituksen kannalta epäolennaista liikennettä.

3. Tuomioistuimen kokoonpano

Perustuslakivaliokunnan mielestä poliisilain 5 a luvun 35 §:n tuomioistuimen kokoonpanoa koskevan 1 momentin sääntelyä tulee täydentää tiedustelun valvonnasta annetun lain 15 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla seuraavasti:

> *Kokoonpanoa tulee oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 11 §:ssä tarkoitetulla tavalla vahventaa lainoppineella jäsenellä, jollei se asian laatu huomioiden ole ilmeisen perusteetonta.*

Sisäministeriö viittaa asiassa aiemmin lausumaansa ja toteaa, että lakivaliokunta on lausunnossaan (LaVL 32/2018 vp.) kattavasti ja monipuolisesti perustellut, miksi kahden tuomarin kokoonpanoa ei ole pidettävä pääsääntönä perusteltuna eikä tarpeellisena. Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lakivaliokunnan lausunnossaan esittämä ja hallintovaliokunnan mietinnössään (HaVM 30/2018 vp) ehdottama sääntelyratkaisu joka tapauksessa mahdollistaa sen, että yhden tuomarin kokoonpanoa oikeudenkäymiskaaren yleisten säännösten nojalla vahvennetaan tiedustelumenetelmää koskevassa lupa-asiassa.